

Divi Thomae Aquinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impressionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8 vtrum ira habeat vitium oppositum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

Ita contumelia, & blasphemia principia liter uero sunt, si tamen uerois fieri possunt. Et sic non derogat doctrina, veritatis, & authoritatē de finitiis matrimonij sacramentum p. verba, quia principaliter fit per uera: ita non derogat in propria eadē ratione. ¶ Ad fexū dubium, qd̄ est ultimum Martini dicimus quod omnes iste feri filia oritur ex ira in genere cause finis. Nam ex appetitu uindictae o- ritur magnificatio in- iuria, quam significat indignatio: & reple- ments enim cum anda- cia, quam significati- mor mensis: & bla- phemia, ut patet, & contumelia, & rixa, & clamor. Hęc enim ordinantur ab ira ad suum finem, qui est uindicta, & quod libet corum est feci- dum se malum.

¶ Ad teprimum du- bium dicimus, quod author non loquitor varie de auctore, sed explicat tumorē men- tis confitente non in sola parte apprehen- sione, sed etiam in appre- hensione, ita quod in apprehensione ponit repletionem & in ap- petitione audaciam. Hęc enim reple- nitionem ad tumorē per- fectionem dicit.

¶ Ad octauum du- bium, de indignacio- ne dicunt, quod ex parte tristis primo o- currit, quod ille qui parvipendit: meretur puniri, eo quod ipse parvipendit et ab eo, & se adeo appetitus vindicet. Et deinde iratus considerando causam sua ire, scilicet iniuriam sibi illata, quia in huicmo- di confiderationibus ingrossatur naturali- ggressu animus, ma- gniificat iniuriam sibi illata, & ex parte personæ, que intu- lit, tanquam iniuriam putat, quanto uel le- innovium, uel illum benefactorem, uel be- neficiatum, uel neutrum, uel minus offen- sum. Et si quidem hu- ummodo pondera, & sic indignatur contra personam que offendit, ita qd̄ quo quanto humilio de magnifica- tio iniuriæ in perso- nam, que respicit per sonam que offendit,

SED CONTRA est, qd̄ Gre. 31. F
Moral, * assignat has filias ira.

RESPON. Dicendum, quod ira potest tripliciter considerari. Vno modo, secundum quod est in corde, & sic ex ira nascuntur duo vitia. Vnum quidem, ex parte eius contra quem irascit, quem reputat indignum, ut sibi tale quid fecerit, & sic ponitur indignatio. Aliud autem vitium est ex parte sui ipsius, inquantu- scilicet ex cogitatione diuersarū vias uindictæ, & talibus cogitationib- us animum suum replet, secundum illud Iob 15. Numquid sapiens implebit ardore stomachum suum, & sic ponitur tu- mor mentis. Alio modo consi- deratur ira secundum quod est in ore, & sic ex ira duplex inor- dinatio procedit. Vna quidem, secundum hoc quod homo in modo loquendi iram suam de- monstrat, sicut dictu* est de eo, qui dicit fratri suo, Racha: & sic ponitur clamor, per quem intel- ligitur inordinata & confusa lo- curio. Alia etiam est inordinatio secundum quod aliquis pro- rumpit in uerba iniuriosa, qua- quidem si sint contra Deum, erit blasphemia: si autem cōtra pro- ximum, contumelia. Tertio mo- do consideratur ira secundum quod procedit usq; ad factum: & sic ex ira oriuntur rixæ, p. quas intelligentiā sīa nocumenta, que factō proximis inferuntur ex ira I

AD PRIMVM ergo dicendum qd̄ blasphemia in quam aliquis prorumpit deliberata mente, procedit ex superbia hominis contra Deum se erigentis, quia ut dicitur Eccles. 10. Inuitu- superbia hoīs apostatare a Deo, id est, recedere a tenectione ci- ius, est prima fugie pars, & ex hoc oritur blasphemia: sed bla- sphemia in qua aliquis prorum- pit ex commotione animi, pro- cedit ex ira.

AD SECUNDVM dicendum, qd̄ odium eti aliquid nascatur ex ira, tamen habet aliquam priorē causam, ex qua directius oritur, scilicet tristitia, sicut e- contrario amor nascitur ex dilectione: ex tristitia autem illata quandoque in iram, quandoque in odium aliquis mouetur. Vnde conuenientius fuit quod odium poneretur oriri ex acci- dia, quam ex ira.

AD TERTIVM dicendum, qd̄ tumor mentis nō accipitur hic pro superbia, sed pro quodam

conatu, sive audacia homini intentantis vindicta, audacia autem virtutis fortitudinem oportet.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum sit aliquod uitium oppositum iracundie, prouenient ex defectu.

A D OCTAVVM sic procedatur. Videatur, quid non sit aliquod vitium oppositum iracundie protinusque ex defectu ire. Nihil enim est viriosius, quam quod homo Deo assimilatus per hoc quod homo omnino est sine ira, similitudiniter Deo, qui comtranquillitate iudicatur, ergo non videtur quod sit vitium canino ira care.

¶ 2 Præt. Defectus eius quod ad nihil est utile, non est uitiosus, sed motus iræ ad nihil est utilis, ut probat Seneca in lib. quem fecit de ira. ergo videtur quod defectus ire non sit uitiosus.

¶ 3 Præt. Malum hominis secundum Dionysium, est præter rationem esse, sed subtrahendo commotu ire adiungere remanet integrum iudicium ronis, ergo nullus defectus iræ uitium casile.

SED CONTRA est, quod Chrysostomus dicit super Mat. Quicum causa non iracundia peccat. Patientia enim irrationalis uita feminat, negligetiam nuntiat, & non solum malos, sed etiam bonos inuitat ad malum.

R E S P O N . Dicendum, quod ab pliciter potest intelligi. Vnam dico, simplex motus voluntatis, quo aliquis non ex passione, sed ex iudicio ronis penam imponit, & sic defectus iræ abique dubio est peccatum. Et hoc modo accipitur in verbis Chrysostomi, qui dicit ibidem. Iracundia qua causa est, non est iracundia, sed iudicium: iracundia non proprie intelligitur comotio paucorum. Qui autem cum causa iracundia paucorum, ideo iudicare dicimus, quando accipitur ira pro motu aperte, cum paucorum & transmutato, cum quidem motus ex necessitate conuenie ad simplicem motum nolentem, ter appetitus inferior legimus ne perioris, nisi aliquid reperimus. Ita totaliter deficerit motus iræ, si per se subtrahionem, vel debilitatem eius. Et ideo ex consequenti erit, ira uitiosus est, sicut & defectus ad puniendum secundum iudicium.

A D PRIMVM ergo dicendum, totaliter non facit cum defectu, quoniam Deus quantum ad cænam p

Nar. 1. q. 139. dubium ex Mariano in questione de crudelitate reperiatur, impugnante auctorem in hoc, quod crudelitas a crudo dicatur, propter alperitatem saporis, tum quia crudelitas a

emore inmediate vel si a cruditate venit, non propter sapore, sed propter etenim dicitur, qui in crudis carnibus abunda: tum quia omnes opus ira cundis est crudelitas, quia in omnibus illi est indigatio, & savor alper, &c.

¶ Ad hoc dicitur, quod quo ad nominis derivationem patet ex ipsa formatione vocabuli, quod crudelitas a crudio dicitur. Ac per hoc non mediata a crudore, quo crudum venit. An autem crudelitas a crudo ratione cruditas, an ratione cruditas appellata sit, ualiquebit, in suo sensu abindet, modo in illam similitudinem non incidat, quod crudelitas solum respondeat dicatur, ne dicatur quoniam esse suspicere, sive somnione sive ene- cer, crudelitas uerum non exigit.

Quia ergo uerum que dici potest, & ad designandum crudelitatem efficitum, cruditas ipsa ratione indiget, & alper savoris deferunt, optimus ex hac similitudine crudelitas de clarata est ab auctore.

¶ Ad secundum verum obiectum negatur sequela. Et ad probationem eius negatur assumptum;

quoniam irascimonia non ex animi alperitate, sed ex passionis velocitate, uehementia, uel firmitate operatur, crudelitas vero ex animi alperitate.

Vnde illa irascibilis, ita uoluntatem deformat ut proprium fit.

In eodem articulo in responsive ad primum, dubium ex Mariano ibidem occurrit, argente. Contra per dulcem, & auferentem animi intelligunt ipsi habentem clementiam, & crudelitatem, aliquam duplicitem naturales auctus. Non secundum, quia extra propria est, ergo primum. Sed contra, Omnis habens pertinet ad eandem virtutem, ad quae spectat ius actus proprius, sed illi habens non spectat ad iniustitiam, & iniustitiam, ergo habentem actus, qui nec ad iniustitiam, nec ad iniustitiam pertinet.

¶ Ad hoc dicitur, prae distinguendo, quod habens habere interiorum auctum sibi proprium, potest in seipso dupliciter. Vno modo,

in genere naturae, puta, aliquam solutionem ita suam, quod illam non oportet quod informata sit altero habitu. Et sic fallit, est,

omniem habendum habere operationem sibi propriam. Et nulla

forte est uoluntate virtutis, quae duobus saltus habebit non agat.

Alio modo, in genere moris, & sic verum est, quod omnis habens habet auctum sibi proprium, ita quod ut sit, hoc est, ut informatus illo habitu, non est alterius habitus.

Ad argumentum ergo dicitur, quod author intelligit de ipsius ha-

dubium virtutis clementia, & uitii crudelitatis.

Et cum dicitur, habens & actus proprius ad eandem spectant virtutem, conce-

natur de actu in genere moris. Et cum subditur, quod illi habitus non

A spicteat ad iniustitiam & iniustitiam, cōceditur quod non sunt habiti iniustitia & iniustitia. Et cum interfur ergo habent actus proprios, qui nec ad iniustitiam, nec ad iniustitiam pertinent, responderetur quod habent actus proprios in genere moris, qui ut sic, nec ad iniustitiam, nec ad iniustitiam pertinent: cum quo tamen

stat, quod illittere actus

in genere naturae ad-

iunciam habent alia

moralitatem ex ini-

stitia, vel iniustitia;

vergra iste actus quod

est uelle diminuere

poenam nūc, hic &c.

Secundum rectam ra-

tionem est a clemen-

tia, pro quanto hoc

velle ex animi lenita-

te procedit. Et idem

actus est ab aequitate,

pro quanto ex tollen-

te conformi intentione legislatori pro-

cedit. Et similiter iste

actus, qui est uelle si-

ne modo punire, pro

quanto ex austerita-

te animi, crudeli-

tas est, pro quanto

est ablatius iniure a

proximo, quod suum

est iniustitia est. Pos-

sunt enim virtutes, &

visio in unum interio-

rem actum coire di-

ueris rationibus, &

non solum in unum

actum interiore con-

uenire.

¶ In eadem responso

ne ad primum, duo di-

bia adhuc occurunt

ad hominem. Primus

est, quod superexcessus

poenarum, quantum

ad id, quod exterius

agitatur, pertinet ad ini-

stitudinem. Hoc enim

adseratur supradic-

ti: quoniam posita

est differentia inter

clementiam, & man-

ifestudinem in art. 3.

quasi, 137, quod man-

ifestudo est moderata

passionis exterioris

punctionis. Quomo-

do stat hanc duo si-

mul, quod exterior punitio hic non crudelitati, sed iniustitia tri-

buit, ibi uero clementia? Eadem enim ratio de crudelitate,

& clementia est.

¶ Secundum dubium est, quia auctore hic ponit crudelitatem di-

recte opponi clementiam, & tamen superius in q. 1, o. 8, ar. 2, ad ter-

tium ponit crudelitatem & oppositum virtutum contraria (in ex-

trema medio) virtutis undicationis. Quomodo ita duo simili?

Impossibile namque est, quod unum uitium sit extremum

respectu durarum medierarum virtutis, quia minus possint esse plu-

rima extrema ex una parte, secundum diuersam tam in respectu u-

nus medijs, ut de extremis magnitudinis apparet.

¶ Ad primum dubium dicitur, quod quia medium relatum ad unu-

extremum induit reliquum: iteo clementia comparata ad man-

ifestudinem, in utrum quod est iniustitia, scilicet, moderari exterioris

punctionis: & relata ad iniustitiam, induit quod quasi est manife-

tudinis, scilicet, moderari interiore actum. Et propterea oportet con-

fiderare, ad quod propositum fermo sit, & sane intelligere quae

dicuntur, & cellulam contrarieas. Secundum enim ueritatem

punitio exterior, ut diminuibus ex animi lenitate, ad clementiam

& ut augmentabis ex animi auferitate, ad crudelitatem spectat,

absolue autem ad iniustitiam, vel iniustitiam.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quod propter penuriam vocabu-

lorum crudelitatis nomine vocamus tam uitium oppositum uin-

dicacionis per excessum, quam etiam oppositum per excessum cle-

mentie. Distinguuntur siquidem species hec ueritaria crudelitas

Secunda Secunda S. Tho. CCC 3 oppo-